

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Oslo, 13. januar 2026

Vedrørende videresalg av norsk teknologi til Russland

Jeg viser til brev fra komiteens leder datert 16. desember med spørsmål knyttet til videresalg av norsk teknologi fra selskaper eid av Kongsberg Gruppen ASA til Russland.

Innledningsvis ønsker jeg å understreke at jeg ser svært alvorlig på eventuelle brudd på eksportkontrollregelverket og avledning av norsk teknologi og materiell til Russland og andre land vi ikke ønsker å eksportere til.

Som det fremgår av pressesakene komiteen viser til, fant de aktuelle salgene sted i 2015 og 2018. Spørsmålene berører altså forhold under Solberg-regjeringen (16. oktober 2013 til 14. oktober 2021) og før jeg tiltrådte som utenriksminister 16. oktober 2023. I henhold til konstitusjonell praksis, har jeg ikke bedt om eller ønsket tilgang til organinterne dokumenter i Utenriksdepartementet som gjelder tidligere regjering. Jeg har overlatt all håndtering av spørsmål som angår forhold under forrige regjering til mitt embetsverk.

På generelt grunnlag ønsker jeg å understreke at Norge har et strengt eksportkontrollregelverk regulert i lov, forskrift og retningslinjer. Alle søknader om eksport av forsvarsmateriell og flerbruksvarer vurderes grundig og individuelt innenfor rammen av Utenriksdepartementets retningslinjer for behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell, teknologi og tjenester til militære formål.

Saker om eksportkontroll er underlagt taushetsplikt i medhold av eksportkontrollloven § 2.

1. Kan utenriksministeren redegjøre for hvordan et slikt videresalg kunne skje og hvordan regelverket ble håndhevet?

Det er eksportørs ansvar å søke om eksportlisens dersom det er et krav om lisens for å utføre varen, teknologien eller tjenesten. I søknaden skal søker dokumentere sluttbruker, og hvilket formål varen eller teknologien skal brukes til.

Norsk eksportkontroll overfor Russland har alltid blitt praktisert strengt. Parallelt med endringene i det utenriks- og sikkerhetspolitiske bildet har det like fullt skjedd en tilskjerpelse i praksis det siste tiåret. Praksisen har hele tiden ligget innenfor eksportkontrollregelverket, men vurderingene som ligger til grunn for skjønnsutøvelsen av om lisens skal innvilges eller ikke, har blitt skjerpet med endringene i den sikkerhetspolitiske situasjonen. Det er et grunnleggende prinsipp at eksport av forsvarsmateriell fra Norge skjer i tråd med norsk sikkerhets- og forsvarspolitik.

Særlig etter Russlands ulovlige annektering av Krim i 2014 har norsk politikk blitt strengere og mulighet for handel med Russland mindre. I takt med Russlands økte aggresjon mot Ukraina har det vært en ytterligere tilskjerpning av praksis. Der det tidligere var anledning til å eksportere flerbruksvarer til sivil sluttbruk i Russland, ville tilsvarende lisenssøknader i dag ha blitt avslått. Flerbruksvarer er varer som i utgangspunktet er lagd for sivil bruk, men som på grunn av sine egenskaper også kan ha militære anvendelser.

Sanksjonene mot Russland har også økt betydelig i omfang. Sanksjonene blir stadig strengere og mulighetene for å drive handel med Russland er nå sterkt innsnevret.

2. Hvem hadde ansvaret for at videresalget kunne skje?

I den aktuelle perioden hadde Utenriksdepartementet ansvaret for å utstede eksportlisens dersom varen, teknologien eller tjenesten var underlagt krav om lisens etter eksportkontrollregelverket. Fra 1.1.2025 ble ansvaret for å motta søknader om og utstede lisenser overført til Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner (DEKSA).

Det er eksportørs ansvar å påse at eksporten er i samsvar med innvilget lisens og at eksporten går til riktig aktør. Virksomheter har et selvstendig ansvar for å kjenne sine kunder og foreta risikovurderinger.

Ved behandlingen av søknaden gjør også DEKSA, tidligere UD, en vurdering av risikoen for at flerbruksvaren, som er en sivil teknologi, kan bli misbrukt til militære formål.

De aktuelle sakene har blitt etterforsket av PST som har henlagt saken begrunnet i at intet straffbart forhold anses bevist.

3. Mener utenriksministeren at det nye rammeverket for eksport av forsvarsmateriell, inklusive organiseringen med DEKSA som ansvarlig for utøvende kontroll og statsrådets konstitusjonelle ansvar for den strategiske eksportkontroll, er tilstrekkelig for å forhindre at det i fremtiden videreselges kritisk teknologi til Russland eller andre stater det ikke er lov å eksportere slikt til?

Å hindre at kritisk teknologi og materiell videreselges til Russland eller til andre land av bekymring, er høyt prioritert. Opprettelsen av DEKSA styrker eksportkontrollen ved at man på sikt får flere dedikerte ressurser, mer spesialistkompetanse og økt kapasitet til forvaltningsoppgavene.

Risikoen for avledning av teknologi og materiell til Russland, er et sentralt kriterium når lisenssøknader vurderes. DEKSA har et tett operativt samarbeid med Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Etterretningstjenesten og Tolletaten i vurderingen av søknader om eksport.

Risikoen for at varer og teknologi blir avledet vil aldri bli null, men effektiv eksportkontroll bidrar til å redusere risikoen.

Sammen med likesinnede land arbeider vi aktivt for å lukke muligheten for at Russland får tak i teknologi og materiell de trenger til å fortsette krigen mot Ukraina.

4. Vil utenriksministeren, på grunnlag av det videresalget som har skjedd, stramme inn regelverket eller håndhevelsen av det?

Siden den aktuelle eksporten fant sted, er den sikkerhetspolitiske situasjonen dramatisk endret. Dette har skjerpet vurderingene som gjøres. Den betydelige innstramningen i norsk eksportpolitikk overfor Russland de siste årene medfører at håndhevelsen allerede er en helt annen enn for ti års tid tilbake. Den økte risikoen knyttet til Russland er allerede ivaretatt gjennom dagens praksis. DEKSA har veletablerte og gode retningslinjer for å vurdere avledning av norsk teknologi og materiell til Russland. Dette er noe som tas på det største alvor i det daglige arbeidet med norsk eksportkontroll.

Med vennlig hilsen

Espen Barth Eide